

Inhalt

Zur Einleitung	9
A Word of Introduction	11

STUDIEN

S. SOUSEDÍK: Jan Jesenský as the Ideologist of the Bohemian Estates' Revolt	13
G. GIGLIONI: Panpsychism versus Hylozoism. An Interpretation of Some Seventeenth-Century Doctrines of Universal Animation	25
K. MEYER-DRAWE: Mit der Präzision eines Uhrwerks denken: René Descartes ..	47
V. URBÁNEK: J. A. Comenius' Anti-Machiavellianism	61
M. GREENGRASS: The Financing of a Seventeenth-Century Intellectual: Contributions for Comenius, 1637-1641	71
A. KOSTLÁN: Die Arianer in Böhmen vor dem Dreißigjährigen Krieg. Zur Verbreitung antitrinitarischer Ansichten in der böhmischen Gesellschaft am Vorabend der Rekatholisierung	89
S. WOLLMAN: Tschizewskij und die vergleichende Literaturwissenschaft	121

MATERIALEN

J. BENEŠ: Die Zürcher Comeniana	129
M. GREENGRASS: Two Manuscripts from the Hartlib Papers	141

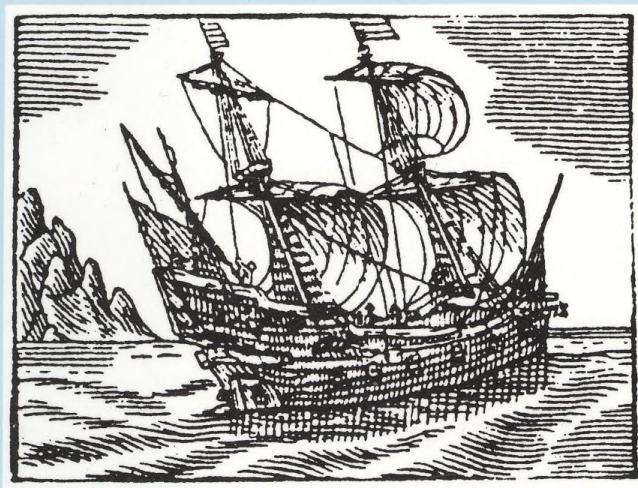
REZENSIONEN

J. A. Comenii Opera omnia 15/III (Martin SVATOŠ)	159
J. A. Comenii Opera omnia 23 (M. BEČKOVÁ)	162
J. A. Komenský: Obecná porada o nápravě věcí lidských (F. HOFMANN)	165
J. A. Comenius: Panglottia (M. KLOSOVÁ)	171
J. A. Comenius: La via della luce (M. KLOSOVÁ)	174
V. Magni: De luce mentium et eius imagine (J. BENEŠ)	177
J. Kumpera: Jan Amos Komenský (V. URBÁNEK)	179
K. Schaller: Comenius 1992 (R. PALOUŠ)	183
M. Kopecký: Komenský jako umělec slova (V. VIKTORA)	187
Homage to J. A. Comenius (J. KUMPERA)	190
J. A. Komenský a slovenská kultúra (D. ČAPKOVÁ)	194
Archiwum historii filozofii i myśli społecznej 38. Sammelband aus Anlaß des Jubiläums und zu Ehren von Zbigniew Ogonowski (P. BENDLOVÁ – M. BEČKOVÁ)	199

Bohuslav Balbín a kultura jeho doby v Čechách (J. BARTOŇ – V. URBÁNEK)	207
Jan Amos Comenius (1592-1670). Paedagogica Historica XXVIII, 1992 (K. RÝDL)	212
O. Garstein: Rome and the Counter-Reformation in Scandinavia (Z. HOJDA)	214
I. Čornejová: Tovaryšstvo Ježíšovo (J. MIKULEC)	217
Album studentów Akademii Zamojskiej 1595-1781 (Michal SVATOŠ)	220
J.-A. Caravolas: La didactique des langues (J. BENEŠ)	222
Z. Kuchowicz: Człowiek polskiego baroku (M. ŘEZNÍK)	225
BERICHTE ÜBER DIE LITERATUR	229
NEKROLOGE	
M. NEDVĚDOVÁ: In memoriam Jiří Daňhelka (1919-1993)	241
J. POLIŠENSKÝ: In memoriam Wim Rood (1925-1993)	243
I. TRETERA: „Gleichsam das Haupt der Paideia ist Philosophie.“ In memoriam Johannes Schurr	244
J. PÁNEK: Josef Janáček (1925-1994) – Historian of Comenius' Age	247
M. STEINER: Jana Matlová (1953-1995)	249
Z. R. DITTRICH: In memoriam Univ. Prof. em. ThDr. Jan Marinus van der Linde (Utrecht 7.11.1913 – Zeist 6.7.1995)	252
REGISTER DER REVUE ACTA COMENIANA 1-10 (XXV-XXXIV), 1969-1993	255
ABKÜRZUNGEN	279

Acta Comeniana

INTERNATIONALE REVUE
FÜR STUDIEN ÜBER J. A. COMENIUS
UND IDEENGESCHICHTE DER FRÜHEN NEUZEIT

INTERNATIONAL REVIEW OF COMENIUS STUDIES
AND EARLY MODERN INTELLECTUAL HISTORY
12 (XXXVI)

Inhalt

Editors' Note	11
---------------------	----

STUDIEN

H. HOTSON: Johann Heinrich Alsted's Relations with Silesia, Bohemia and Moravia: Patronage, Piety and Pansophia	13
M. BEČKOVÁ: Die Korrespondenz der Senioren der Brüderunität im Staatsarchiv von Poznań	37
M. GREENGRASS: Samuel Hartlib and Scribal Communication	47
V. URBÁNEK: The Network of Comenius' Correspondents	63
J. BENEŠ: Letters and Relations – One of the Strata of the Manuscript <i>Clamores Eliae</i>	79
J. YOUNG: „To Leave No Problem Unsolved“: The New Mathematics as a Model for Pansophy	85
J. KROUPA: The Letter as a Medium of Communication: The Bohemian Intellectual Bohuslaus Balbinus	97
J. BEER: Comenii <i>Panegyricus Carolo Gustavo</i> (1655): a Laudatory and Exhortatory Political Pamphlet Written for Charles X Gustavus of Sweden	105
V. VÍKTORA: Eine Gratulationsschrift zur Vermählung der Tochter von Jan Amos Komenský	127
Z. BENEŠ: Das Thema Otakar Odložilík. Prolegomena zu einem soziokulturellen Porträt einer Historikerpersönlichkeit	141

MATERIALIEN

M. BEČKOVÁ: Die Briefe Nicolaus Gertichs an Jan Bytner aus den Jahren 1661-1668	159
W.J. HITCHENS: Comenius Thanks Justinian Isham	197

FORSCHUNGSBERICHTE

Z. HOJDA: Literary Culture and Education in Hungary in the Light of the Publishing Explosion in Szeged	203
---	-----

REZENSIONEN

Die letzten Bände der Schriften zur Comeniusforschung (M. STEINER)	217
J. Polišínský: Komenský, muž labyrintů a naděje (J. KUMPERA)	223
R. Palouš: Komenského Boží svět (V. SCHIFFEROVÁ)	225
U. Voigt: Das Geschichtsverständnis des J.A. Comenius in <i>Via Lucis</i> als kreative Syntheseleistung (M. SOBOTKA)	231
Johannes Amos Comenius (1592-1670). Exponent of European Culture? (J. BENEŠ)	234
Samuel Hartlib and Universal Reformation: Studies in Intellectual Communication (V. URBÁNEK)	238
J. Válka: Dějiny Moravy 2 (J. PEŠEK)	242
M. Hamada: Zrod novodobej slovenskej kultúry (A. STICH)	246
J. Dworzaczkowa: Reformacja i kontrreformacja w Wielkopolsce (M. BEČKOVÁ)	252
Z. Hojda: Výtvarná díla v domech staroměstských měšťanů v l. 1627-1740; Kulturní investice staroměstských měšťanů v l. 1627-1740 (M. NODL)	261
S. Sousedík: René Descartes a české baroko (V. SCHIFFEROVÁ)	265
Descartes and His Contemporaries (T. MARVAN)	271
Česká literatura doby baroka (V. VLNAS)	279
V. Černý: Až do předsíně nebes (M. KOPECKÝ)	290
Malý svět jest člověk aneb Výbor z české barokní prózy (P. HAVLÍČEK)	296
A. Koniáš: Vejtažní naučení (P. HAVLÍČEK)	300
Karel Slaviček und Ignaz Kögler – jesuitische Missionare und Wissenschaftler aus Mitteleuropa am chinesischen Hofe (Martin SVATOŠ)	303
J. Palaeologus: Disputatio scholastica (R. DOSTÁLOVÁ)	309
Der Paderborner Nachdruck der Kralitzer Bibel (M. PRUDKÝ)	312
M. P. Fleischer: Späthumanismus in Schlesien; R. Seidel: Späthumanismus in Schlesien. Caspar Dornau (J. HEJNIC)	324
Z. Digrin: Divadlo učenců a diplomatů (M. KLOSOVÁ)	328
Wkład Pijarów do nauki i kultury w Polsce XVII-XIX wieku (M. KLOSOVÁ)	331
A. Krawczyk: Historiografia krytyczna (M. ŘEZNÍK)	341

BERICHTE ÜBER DIE LITERATUR

O. Cauly: Comenius (D. S. LARANGÉ)	345
La visualisation des choses et la conception philosophique du monde dans l'oeuvre de Comenius (M. KOPECKÝ)	346
Comenius und unsere Zeit (D. ČAPKOVÁ)	348
B. Sampaio de Araújo: A atualidade do pensamento pedagógico de J. A. Comenius (J. BENEŠ)	351

Dějiny Univerzity Karlovy 1348-1990, Vol. I, 1347/48-1622; Vol. II, 1622-1802 (J. PÁNEK)	352
A. Aduszkiewicz: Od scholastyki do ontologii (S. SOUSEDÍK)	355
Z. Szydło: Water Which Does Not Wet Hands. The Alchemy of Michael Sendivogius (J. JANKO)	357
P. Vágner: Theatrum chemicum (L. ANTONÍN)	361
500 let gnozisa v Evrope – 500 Years of Gnosis in Europe. Exhibition of Printed Books and Manuscripts from the Gnostic Tradition (L. ANTONÍN)	363
A. Dudithius: Epistulae, P. I-II (D. MARTÍNKOVÁ)	365
K. Pomian: Drogi kultury europejskiej (P. BENDLOVÁ – M. BEČKOVÁ)	366

NEKROLOGE

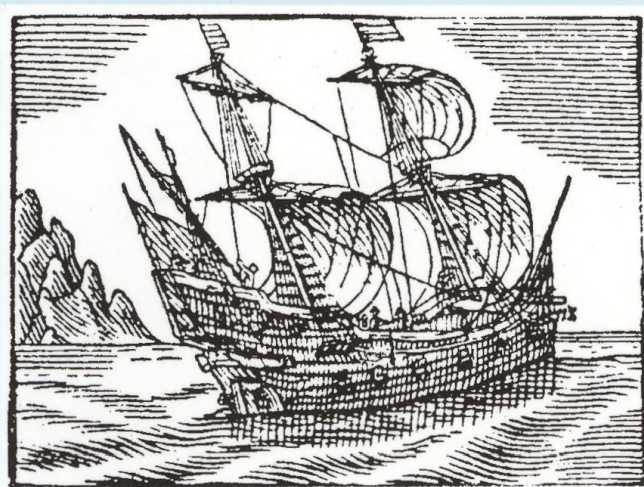
D. ČAPKOVÁ: In Memoriam of A. M. O. Dobbie	369
--	-----

ABKÜRZUNGEN	373
-------------------	-----

EINGESANDTE BÜCHER	375
--------------------------	-----

Acta Comeniana

INTERNATIONALE REVUE
FÜR STUDIEN ÜBER J. A. COMENIUS
UND IDEENGESCHICHTE DER FRÜHEN NEUZEIT

INTERNATIONAL REVIEW OF COMENIUS STUDIES
AND EARLY MODERN INTELLECTUAL HISTORY
13 (XXXVII)

FILOSOFIA-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ
1999

Inhalt

Editors' Foreword	9
-------------------------	---

STUDIEN

Charles WEBSTER, <i>Paracelsus, the Jews, and the Magic of the Orient</i>	11
Nicolette MOUT, <i>A Useful Servant of Princes: The Netherlandish Humanist Jacobus Typotius at the Prague Imperial Court Around 1600</i>	27
Martin STEINER, <i>Das Verhältnis Komenskýs zu den christlichen Kirchen</i>	51
Ágnes DUKKON, <i>Theorie und Praxis: ein ungarischer Comenius' Anhänger, Pál Jászberényi und sein lateinisch-englisches Sprachbuch</i>	73
Danilo FACCA, <i>Philosophical Pedagogy in Early Seventeenth-Century Poland: „Method“ and „Accumulation“ in the Philosophical Teaching of Adam Burski</i>	83
Martin SVATOŠ, <i>Verbotene durch den Missionar Antonín Koniáš S.J. im Frühjahr 1733 in der Herrschaft von Opočno beschlagnahmte Bücher und ihre Leser</i>	99
Noemi REJCHRTOVÁ, <i>Amedeo Molnár – Historiker und Theologe der „Reformation“ (1923-1990)</i>	143

MATERIALIEN

Ferenc POSTMA – Marta BEČKOVÁ, <i>Ein unbekannter Empfehlungsbrief für zwei brüderliche Studenten an die Universität Franeker (1630)</i>	159
--	-----

FORSCHUNGSBERICHTE

Howard LOUTHAN, <i>Coming to Terms with the Habsburg Legacy: A Recent Overview of RudolFINE Literature</i>	165
--	-----

REZENSIONEN

J. Patočka, <i>Komeniologické studie I, II</i> (M. SOBOTKA)	179
É. Krotky, <i>Former l'homme. L'éducation selon Comenius</i> (D. ČAPKOVÁ)	187
D. Murphy, <i>Comenius: A Critical Reassessment of his Life and Work (V. URBÁNEK)</i>	191

M. Leinonen, <i>Johannes Gezelius vanhempi luonnonmukaisen pedagogiikan soveltajana. Comeniuslainen tulkinta</i> (D. ČAPKOVÁ)	195
J. Comenius, <i>The Labyrinth of the World and the Paradise of the Heart</i> (K. KUČERA)	198
<i>Comenius als Theologe</i> (U. VOIGT)	201
<i>Comenius' Heritage and Education of Man for 21st Century</i> (M. KYRALOVÁ)	204
J. Dworzaczkowa, <i>Bracia czescy w Wielkopolsce w XVI i XVII wieku</i> (M. BEČKOVÁ)	208
<i>Acta synodów różnowierczych w Polsce</i> (M. BEČKOVÁ)	213
<i>The Oxford Francis Bacon VI: Philosophical Studies c. 1611-c.1619</i> (J. MOURAL)	218
S. Sousedík, <i>Filosofie v českých zemích mezi středověkem a osvícenstvím</i> (P. GLOMBÍČEK)	224
Z. Ogonowski, <i>Filozofia polityczna w Polsce XVII wieku i tradycje demokracji europejskiej</i> (M. ŘEZNÍK)	230
<i>Erasmianism: Idea and Reality</i> (M. SVATOŠ)	233
Q. Skinner, <i>Reason and Rhetoric in the Philosophy of Hobbes</i> (P. HORÁK)	235
P.G. Bietenholz, <i>Daniel Zwicker, 1612-1678: Peace, Tolerance and God the One and Only</i> (A. SÉGUENNY)	238
T. Verbeek, <i>De wereld van Descartes. Essays over Descartes en zijn tijdgenoten</i> (H. KROP)	241
<i>Interpreting Arnauld</i> (T. MARVAN)	244
<i>Joannes Marcus Marci: A Seventeenth-Century Bohemian Polymath</i> (G. GIGLIONI)	249
H. Louthan, <i>The Quest for Compromise: Peacemakers in Counter-Reformation Vienna</i> (J. PÁNEK)	252
L.I. Tananajeva, <i>Rudolfintsy. Prazhsky khudozhestvyenny tsender na rubyezhe XVI-XVII vyekov</i> (I. KOŘÁN)	255
<i>Deník rudolfínského dvora. Adam mladší z Valdštejna, 1602-1633</i> (L. BÁRTOVÁ)	257
R. Fukala, <i>Role Jana Jiřího Krnovského ve stavovských hnutích</i> (T. KNOZ)	264
T. Winkelbauer, <i>Fürst und Fürstendiener Gundaker von Liechtenstein, ein österreichischer Aristokrat des konfessionellen Zeitalter</i> (T. KNOZ)	267
M. Šroněk – J. Hausenblasová, <i>Gloria & Miseria 1618-1648. Prag und der Dreißigjährige Krieg</i> (A. KOSTLÁN)	271
V. Kyas, <i>Česká bible v dějinách národního písemnictví</i> (M. NODL)	276
E. Petrů, <i>Vzdálené hlasy. Studie o starší české literatuře</i> (V. VIKTORA)	283
U. Lieseberg, <i>Die Lieder des Peter Riedemann. Studien zum Liedgut der Täufer im 16. Jahrhundert</i> (V. BOK)	288
<i>Země dobrá, to jest země česká</i> (T. HAVELKA)	293
R. Nate, <i>Natursprachenmodelle des 17. Jahrhunderts</i> (D. NEVAL)	301
D. Żołędź-Strzelczyk, <i>Peregrinatio academica. Studia młodzieży polskiej z Korony i Litwy na akademiach i uniwersytetach niemieckich</i> (J. PEŠEK)	305
<i>Auditorium Academiae Franekerensis</i> (I. MONOK)	309

K. Targosz, <i>Sawantki w Polsce XVII w. Aspiracje intelektualne kobiet ze środowisk dworskich</i> (M. RYANTOVÁ).....	312
W. Kriegseisen, <i>Ewangelicy polscy i litewscy w epoce saskiej</i> (M. ŘEZNÍK).....	319

BERICHTE ÜBER DIE LITERATUR

J.A. Comenius, <i>Panegyricus Carolo Gustavo. Lobrede auf König Karl X. Gustav</i> (J. BENEŠ)	323
J.A. Comenius, <i>Allverbesserung /Panorthosia/</i> (J. BENEŠ)	324
<i>Comenius-Jahrbuch Bd. 1-6</i> (M. BEČKOVÁ).....	325
D.B. Hausman – A. Hausman, <i>Descartes's Legacy: Mind and Meaning in Early Modern Philosophy</i> (P. GLOMBÍČEK)	328
<i>Kultura Vozrozhdyenia i religioznaya zhizen epochi; Kultura Vozrozhdyenia XVI veka</i> (Z. BENEŠ)	329
I. Krsek – Z. Kudělka – M. Stehlík – J. Válka – P. Paul, <i>Umění baroka na Moravě a ve Slezsku</i> (M. ŠRONĚK)	332
<i>Kultura staropolska – kultura europejska. Prace ofiarowane Januszowi Tazbirowi w siedemdziesiątą rocznicę urodzin</i> (J. LINKA).....	334
S. Obirek, <i>Wizja państwa w nauczaniu jezuitów polskich w latach 1654-1668</i> (M. ŘEZNÍK).....	338
Z. Szultka, <i>Książę Ernest Bogusław von Croy, 1620-1684</i> (M. ŘEZNÍK).....	338

NEKROLOGE

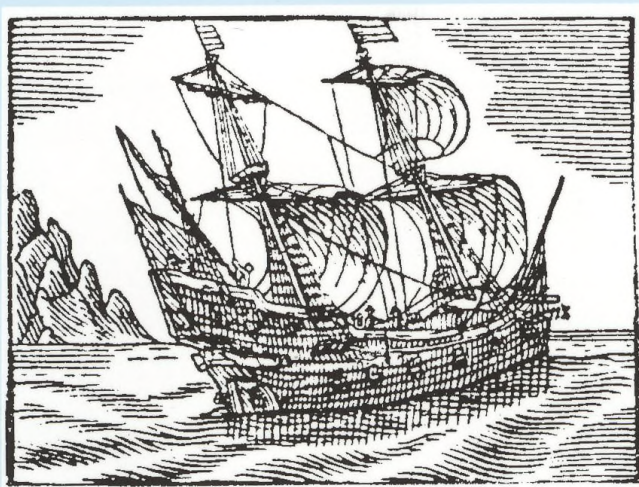
M. BOHATCOVÁ, <i>Erinnerung an Leonard Forster</i>	341
M. STEINER, <i>Andrej Čuma (1927-1998)</i>	346
T. HAVELKA, <i>Věra Petráčková (1941-1998)</i>	348

ABKÜRZUNGEN	355
-------------------	-----

EINGESANDTE BÜCHER.....	356
-------------------------	-----

Acta Comeniana

INTERNATIONALE REVUE
FÜR STUDIEN ÜBER J. A. COMENIUS
UND IDEENGESCHICHTE DER FRÜHEN NEUZEIT

INTERNATIONAL REVIEW OF COMENIUS STUDIES
AND EARLY MODERN INTELLECTUAL HISTORY
14 (XXXVIII)

FILOSOFIA-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ
2000

Inhalt

STUDIEN

Philipp THER, <i>Nationsbewusstsein im habsburgischen Schlesien in den Schriften seiner frühneuzeitlichen Historiker</i>	7
Radek FUKALA, <i>The Political Programme of Karel the Elder of Žerotín</i>	33
Anna MIŠTINOVÁ, <i>The Janua lingvarum reserata of Jan Amos Comenius and the Ianua linguarum of William Bathe</i>	53
Petr DVOŘÁK, <i>Juan Caramuel and the Possible Worlds Theory</i>	87
Olga FEJTOVÁ, <i>Die Entwicklung von Leserinteressen der Bürger der Prager Neustadt im 17. Jahrhundert auf Grund der Nachlassinventare</i>	99
Hedvika KUCHAROVÁ, <i>Abriss der Organisation der Ordensstudien bei den Dominikanern in der böhmischen Provinz im 17. Jh. und in der ersten Hälfte des 18. Jahrhunderts</i>	133
Věra SCHIFFEROVÁ, <i>Comenius als Scheideweg des traditionellen und des modernen Denkens. Zu Patočkas Comenius-Interpretation</i>	161

MATERIALIEN

Jean CARAVOLAS, <i>La Janua linguarum Toulousaine de Comenius enfin retrouvée</i>	175
---	-----

REZENSIONEN

K. Schaller, <i>Zur Grundlegung der Einzelwissenschaft bei Comenius und Fichte: eine Studie zum Problem des Studium Generale</i> (V. SCHIFFEROVÁ)	187
M.-A. Manry, <i>De Bacon à Comenius: Science, Religion et Langage au XVIIe siècle en Angleterre</i> (P. HORÁK).....	190
<i>Comenius und der Frieden. Internationales Comenius-Kolloquium</i> (J. BENEŠ).....	193
<i>Johannes Amos Comenius 1592-1992. Atti del Convegno Internazionale di Studi</i> (M. STEINER)	198
<i>Duchovný odkaz Jana Amosa Komenského na Slovensku</i> (M. BEČKOVÁ).....	202
J.A. Komenský, <i>Jedno nezbytné</i> (M. KLOSOVÁ).....	205
P. Floss, <i>Od počátků novověku ke konci milénia</i> (K. SCHALLER)	208
<i>Histoire des idées politiques de l'Europe centrale</i> (J. PÁNEK)	211
A. Séguenny, <i>Les spirituels. Philosophie et religion chez les jeunes humanistes allemands au seizième siècle</i> (F. ŠMAHEL).....	215
J.R. Christianson, <i>On Tycho's Island. Tycho Brahe and His Assistants, 1570-1601</i> (J. PAŘEZ).....	217

F. Jáchim, <i>Tycho Brahe. Hvězdářova odysea z Dánska do Čech</i> (J. PAŘEZ).....	222
C. Gilly, <i>Adam Haslmayr. Der erste Verkünder der Manifeste der Rosenkreuzer</i> (J. HUBKOVÁ)	226
M.R. Antognazza – H. Hotson, <i>Alsted and Leibniz on God, the Magistrate and the Millennium</i> (J. PALKOSKA).....	229
Rodrigo de Arriaga († 1667), <i>Philosoph und Theologe</i> (D.D. NOVOTNÝ).....	239
<i>Slavnosti a zábavy na dvorech a v rezidenčních městech raného novověku</i> (L. ŘEZNÍKOVÁ)	244
P. Vorel, <i>Páni z Pernštejna. Vzestup a pád rodu zubří hlavy v dějinách Čech a Moravy</i> (M. ŘEZNÍK)	247
L. Bobková, <i>Exulanti z Prahy a severozápadních Čech v Pirně v letech 1621-1639</i> (M. BEČKOVÁ)	252
E. Štěříková, <i>Běh života českých emigrantů v Berlíně v 18. století</i> (M. KŘÍŽOVÁ).....	258
M.V. Benedikt z Nudožer, <i>Grammaticae Bohemicae, ad leges naturalis methodi conformatae, et notis numerisque illustratae ac distinctae, libri duo</i> (K. KUČERA)	261
E. Nemirovskij, <i>Gesamtkatalog der Frühdrucke in kyrilischen Schrift, Bd. III.</i> (E. FRIMMOVÁ – P. ŽEŇUCH).....	264
J. Kolár, <i>Návraty bez konce. Studie k starší české literatuře</i> (M. VALÁŠEK)	267
<i>Vítr jest život člověka aneb Život a smrt v české barokní próze</i> (H. BOUCHAL).....	273
<i>Tschechisches Barock. Sprache, Literatur, Kultur / České baroko. Jazyk, literatura, kultura</i> (T. HAVELKA)	278
<i>Východočeská duchovní a slovesná kultura v 18. století</i> (M. ŘEZNÍK)	294
<i>Obdobie protireformácie v dejinách slovenskej kultúry z hľadiska stredoeurópskeho kontextu</i> (M. KLOSOVÁ)	297
<i>Prusy Książęce i Prusy Królewskie w XVI-XVIII wieku</i> (M. ŘEZNÍK).....	309
A. Budniewska – A. Mitura-Karwowska, <i>Bibliografia zawartości czasopisma „Odrodzenie i Reformacja w Polsce“ t. I-XLIII</i> (M. BEČKOVÁ)	315
ABKÜRZUNGEN	319
EINGESANDTE BÜCHER	320